

โครงการศึกษาสถานภาพการปนเปื้อนสารมลพิษในสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง

(ข้อมูล ณ วันที่ 17 เมษายน 2551)

ความเป็นมา

คณะอนุกรรมการศึกษาความสัมพันธ์ด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนกับปริมาณสารมลพิษในพื้นที่จังหวัดระยอง ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ซึ่งมีนายปริญญา นุตาลัย เป็นประธาน) ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 3/2550 เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2550 ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นเจ้าภาพในการศึกษาสถานภาพการปนเปื้อนมลพิษและการจัดทำฐานข้อมูล ศักยภาพแหล่งทรัพยากร และแหล่งมลพิษ สำหรับใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จังหวัดระยอง ให้ครอบคลุมมิติต่างๆ เช่น ดิน พืช สัตว์ น้ำบาดาล ในพื้นที่ 5 อำเภอ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่มาบตาพุดจังหวัดระยองต่อไป

โครงการดังกล่าวได้บรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในพื้นที่จังหวัดระยอง พ.ศ. 2550 - 2554 ภายใต้แผนการแก้ไขปัญหามลพิษและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดระยองของคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษและกำหนดการพัฒนาพื้นที่จังหวัดระยอง โดย สผ. ได้เสนอขอตั้งงบประมาณประจำปี 2551 และสำนักงบประมาณได้อนุมัติเงินงบประมาณสำหรับโครงการศึกษาสถานภาพการปนเปื้อนสารมลพิษในสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง ในวงเงิน 16.15 ล้านบาท

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และ ประเมินและคาดการณ์แนวโน้มความรุนแรงของการปนเปื้อนสารมลพิษในสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดระยอง
- เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการทรัพยากร และการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ที่เหมาะสมกับสถานภาพสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

- เป้าหมายเชิงผลผลิต
 - สถานภาพของการปนเปื้อนของสารมลพิษด้าน น้ำ อากาศ และดิน
 - ข้อเสนอแนะ และแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสถานภาพสิ่งแวดล้อม
 - ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ที่มีข้อมูลด้านต่างๆ เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรม เป็นต้น พร้อมทั้ง คู่มือการใช้ระบบฐานข้อมูลดังกล่าว

- เป้าหมายเชิงพื้นที่

- พื้นที่ศึกษาคลอบคลุม 5 อำเภอ จังหวัดระยอง ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย อำเภอนิคมน้ำจืด และอำเภอบ้านฉาง
- โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ภายในและภายนอกนิคมอุตสาหกรรม ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ศึกษา 5 อำเภอ

ขอบเขตการดำเนินงาน

- การศึกษาสถานภาพและจัดทำฐานข้อมูลการปนเปื้อนมลพิษ

- รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงการฯ อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสารมลพิษประเภทโรงงานอุตสาหกรรม เช่น

- ตำแหน่งที่ตั้งโรงงาน

- จุดตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- รายละเอียด ชนิด และปริมาณสารมลพิษที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม และที่

ระบายออกจากแต่ละโรงงาน โดยพิจารณาจากสารตั้งต้นและผลิตภัณฑ์จากกระบวนการผลิต

- มาตรการในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของทุกโครงการ

สำหรับโครงการที่ได้รับความเห็นชอบในรายงานฯ ซึ่งก่อสร้างและเปิดดำเนินการแล้ว

- การรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของทุกโครงการสำหรับโครงการที่ได้รับความเห็นชอบในรายงานฯ ซึ่งก่อสร้างและเปิดดำเนินการแล้ว

(2) ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสารมลพิษในสิ่งแวดล้อม เช่น

- ผลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ในก่อนการศึกษาโครงการ และขณะสิ้นสุดโครงการ

- การใช้ประโยชน์พื้นที่ และข้อมูลด้านทรัพยากรป่าไม้ และแหล่งน้ำ รวมทั้งข้อมูลที่ตั้งพื้นที่อ่อนไหว (Sensitive area) เช่น สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน สถานพยาบาล เป็นต้น

(3) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น

- การตั้งถิ่นฐาน โครงสร้างประชากร เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวโน้มและทิศทางการเจริญเติบโตของประชากร และปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

- รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการสำรวจและเก็บตัวอย่าง เพื่อตรวจวัดสารมลพิษในสิ่งแวดล้อม และตรวจวัดพิกัดภูมิศาสตร์บริเวณพื้นที่ 5 อำเภอในจังหวัดระยอง เพื่อใช้ในการประเมินระดับความรุนแรงในการปนเปื้อนสารมลพิษในสิ่งแวดล้อมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(1) สํารวจโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มเติม ทั้งนี้ในการสํารวจและเก็บตัวอย่าง ตัวอย่างคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

- ตำแหน่งที่ตั้งโรงงาน และจุดตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในสถานประกอบการ เช่น ปล่องที่สำคัญในแต่ละโรงงาน เป็นต้น

- ตำแหน่งจุดตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงงานตามที่กำหนดในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น จุดตรวจวัดคุณภาพน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน และอากาศ เป็นต้น

- จัดทำรายละเอียด ชนิด และปริมาณสารมลพิษที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม และที่ระบายออกจากแต่ละโรงงาน โดยพิจารณาจากสารตั้งต้นและผลิตภัณฑ์จากกระบวนการผลิต

- ข้อมูลมาตรการในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของทุกโครงการสำหรับโครงการที่ได้รับความเห็นชอบในรายงานฯ ซึ่งก่อสร้างและเปิดดำเนินการแล้ว

(2) สํารวจพร้อมเก็บตัวอย่างเพื่อทราบสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ตรวจวัดสารมลพิษที่ระบายออกจากโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ คุณภาพน้ำทิ้งอย่างน้อย 50 แห่ง และสารมลพิษทางอากาศที่ระบายออกจากปล่องของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างน้อย 115 แห่ง และคุณภาพกักตะกอนน้ำเสียอย่างน้อย 50 แห่ง ทั้งนี้ที่ปรึกษาต้องวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อเสนอพารามิเตอร์ที่สำคัญในการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังกล่าว

- สํารวจพร้อมเก็บตัวอย่างเพื่อทราบสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คุณภาพอากาศในบรรยากาศ คุณภาพน้ำผิวดิน (รวมถึงน้ำบ่อตื้น) น้ำทะเลชายฝั่ง และดิน จำนวนอย่างน้อย 190 ตัวอย่าง โดยที่ปรึกษาต้องวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อเสนอพารามิเตอร์ที่สำคัญในการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังกล่าว และตรวจวัดพิกัดทางภูมิศาสตร์บริเวณพื้นที่อ่อนไหว (Sensitive area) เช่น สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน สถานพยาบาล เป็นต้นในพื้นที่ 5 อำเภอ ดังกล่าว

○ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และนำเข้าข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยจำแนกพื้นที่อ่อนไหวต่อการเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาโดยใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ให้เปรียบเทียบกับผังการใช้ที่ดินตามผังของกรมโยธาธิการและผังเมือง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้งานระบบฐานข้อมูลดังกล่าว และอบรมการใช้งานระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

● การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพการรองรับ

○ ประเมินผลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อจัดลำดับความรุนแรงในการปนเปื้อนของสารมลพิษจากแหล่งกำเนิดสารมลพิษ โดยกำหนดระดับสารมลพิษในแต่ละพื้นที่ (Zoning)

- ศึกษาศักยภาพการรองรับและข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง โดย
 - 1) ศึกษา วิเคราะห์ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่มีอยู่ในพื้นที่ในปัจจุบัน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
 - 2) ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ศึกษา โดยอย่างน้อยต้องมีข้อมูลด้านการตั้งถิ่นฐาน โครงสร้างประชากร เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวโน้มและทิศทางการเจริญเติบโตของประชากร ประเภททรัพยากรธรรมชาติและปริมาณการใช้ของชุมชน ฯลฯ
 - 3) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในพื้นที่ในปัจจุบัน ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคการท่องเที่ยว ภาคบริการและอื่น ๆ โดยระบุ จำนวน ขนาด ที่ตั้ง ปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว
 - 4) ศึกษา วิเคราะห์ของเสียและสารมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากชุมชนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในแต่ละบริเวณของพื้นที่โครงการ และประเมินการรองรับของเสียและสารมลพิษต่าง ๆ ที่ทรัพยากรธรรมชาติรองรับอยู่ในปัจจุบัน และประเมินขีดความสามารถในการรองรับของเสียของทรัพยากรที่ยังเหลืออยู่เพื่อรองรับกิจกรรมพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- จัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากร และการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม

- **การเผยแพร่ข้อมูล ความรู้และสร้างความเข้าใจ**

- ในระหว่างการศึกษาจะมีการประสานงานเพื่อจัดประชุมคณะกรรมการกำกับการศึกษา (Steering committee) เพื่อให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะต่อการศึกษาของโครงการ อย่างน้อย 5 ครั้ง
- จัดสัมมนาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาทราบสถานการณ์สารมลพิษสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ ดิน และอากาศ พร้อมทั้งสภาพการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และประชาชน และกลุ่มเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นถึงความเหมาะสมของพื้นที่ตั้งโครงการด้านอุตสาหกรรม และการจัดทำแผนมาตรการการจัดการสิ่งแวดล้อมจากผลการศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อย 2 ครั้ง ที่จังหวัดระยอง ดังนี้
 - (1) จัดสัมมนาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการ
 - (2) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อผลการศึกษาโครงการ
- นำผลการศึกษาของโครงการไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในสื่อมวลชน เช่น วิทยุ และโฆษณาในหนังสือพิมพ์ เป็นเวลาอย่างน้อย 7 ครั้ง

งบประมาณ 16.15 ล้านบาท

ปฏิทินกิจกรรม

สผ. ได้ว่าจ้าง บริษัท ซีคอท จำกัด เพื่อดำเนินการโครงการศึกษา โดยลงนามในสัญญา เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551 ระยะเวลาดำเนินการ 360 วัน สิ้นสุดสัญญาในวันที่ 9 มกราคม 2552 กำหนดการส่งรายงานผลการศึกษา ดังนี้

รายงาน	วันที่ครบกำหนดส่งรายงาน
รายงานการศึกษาเบื้องต้น	29 กุมภาพันธ์ 2551
รายงานความก้าวหน้า	13 มิถุนายน 2551
ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์	11 ตุลาคม 2551
รายงานฉบับสมบูรณ์	9 มกราคม 2552

ผลการดำเนินงาน ณ วันที่ 17 เมษายน 2551

สผ. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับการศึกษาโครงการ โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี กรมอนามัย กรมควบคุมโรค ฯลฯ เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาโครงการ ซึ่งได้มีการประชุมไปแล้ว 2 ครั้ง

ขณะนี้บริษัทที่ปรึกษาอยู่ระหว่างการจัดทำข้อมูลเพิ่มเติมรายงานการศึกษาเบื้องต้นฉบับปรับปรุง ซึ่งจะจัดส่งให้ สผ. พิจารณาภายในเดือนเมษายน 2551 ต่อไป

ผู้รับผิดชอบโครงการ

กลุ่มพัฒนาระบบและติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โทรศัพท์ 0-2265-6500 ต่อ 6835 โทรสาร 0-2265-6629 E-mail address : mnet@onep.go.th

ผลผลิต

- ผลการประเมินผลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อจัดลำดับความรุนแรงในการปนเปื้อนของสารมลพิษจากแหล่งกำเนิดสารมลพิษ โดยกำหนดระดับสารมลพิษในแต่ละพื้นที่ (Zoning)
- แนวทางการจัดการทรัพยากร และการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งร่างแผนมาตรการการจัดการสิ่งแวดล้อมเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ฐานข้อมูลและคู่มือการใช้งานระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในพื้นที่ศึกษา